

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

HAZIRLAYAN

YRD.DOÇ.DR. FERDİ KESİKOĞLU

TOBB ZONGULDAK İL AKADEMİK DANIŞMANI

KASIM 2014

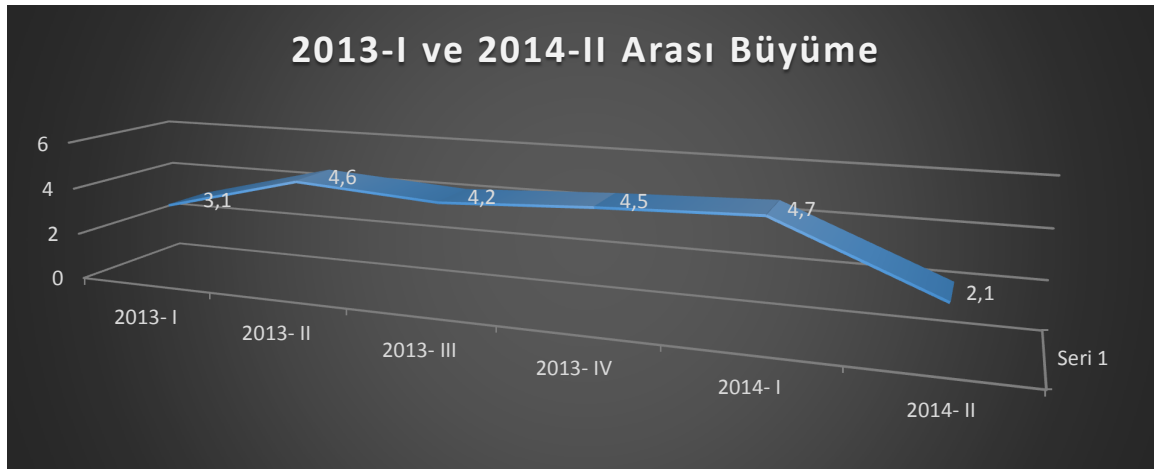
EKONOMİK BÜYÜME

TÜİK tarafından harcama yöntemine göre hesaplanan GSYH büyüme rakamları değerlendirildiğinde ekonomimizin yılın ilk çeyreğinde (Ocak-Şubat-Mart 2014) bir önceki yılın aynı dönemine oranla %4,7, ikinci çeyreğinde ise (Nisan-Mayıs-Haziran 2014) %2,1 oranında büyüme gösterdiği görülmektedir. 2013 I.çeyrekte bugüne kadar geçen süredeki gelişmeler aşağıdaki tablodan izlenebilir.

Dönem	Cari Fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme Hızı (%)	Sabit Fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme Hızı (%)
2013- I	355.687	9,4	28.027	3,1
2013- II	386.373	10,3	30.184	4,6
2013- III	417.223	10,7	32.983	4,2
2013- IV	405.898	11,4	31.283	4,5
2013 Yıllık	1.565.181	10,5	122.477	4,1
2014- I	408.429	14,8	29.332	4,7
2014- II	423.921	9,7	30.803	2,1
2014-6 Aylık	832.350	12,2	60.135	3,3

Kaynak: TÜİK

Tablo incelendiğinde ekonomimizin 2014 yılı ilk 6 aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemine oranla %3,3 büyüme kaydettiği görülmektedir. 2013 yılının birinci çeyreğinden itibaren artışa geçen ve küçük dalgalanmalar gösteren büyüme oranımız 2014 II. Çeyrekte (Nisan-Haziran 2014) bir önceki yılın aynı dönemine göre sadece %2,1'lik bir artış göstermiş beklentinin altında bir büyüme kaydetmiştir.

Kaynak: TÜİK

TÜİK istatistiki verilerin yorumlanmasında görülen bazı sıkıntıları aşmak amacıyla mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış verileri de yayınlamaya başlamıştır. Buradaki amaç veri setinde takvimsel ve mevsimsel etkilerden kaynaklanan yorum farklılıklarının ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin Mart ayı 31 gün, Şubat ayı 28 gün ise serinin değerinde şubat ayının düşük çıkması beklenen bir sonuçtur. Yine bazı sektörlerde mevsimsel etkiden dolayı Ağustos ayında veri setinin değeri en yükseğe çıkmış olabilir. İşte bu tür mevsim ve takvim etkilerinden kaynaklanan ve yanlış yorumlamaya olanak sağlayan veriler TÜİK tarafından arındırmaya tabi tutularak takvim ve mevsim etkileri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

TÜİK tarafından yayınlanan takvim ve mevsimsel etkilerden arındırılmış büyüme rakamları dikkate alındığında Türkiye Ekonomisi **2014 yılı I. üç aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre %1,8 oranında büyüme gösterirken II. üç aylık dönemde %0,5 oranında bir küçülme göstermiştir.** Bu durum ekonominin 2014 II. çeyreğinde takvimsel ve mevsimsel etki arındırıldığında bir daralma sürecinin başladığına işaret etmektedir. Bu süreç hükümetin 2014 yılı için hedeflediği %4'lük büyüme oranının revize edilmesine neden olmuştur.

Büyüme 2014 yılında beklentilerin altında kalınca geleceğe yönelik hedeflerde de değişiklik beklentisi ön plana çıkmıştır. Bunun sonucu olarak ekonomi yönetimi 2014-2016 dönemini kapsayan orta vadeli programda 2015 ve 2016 yılları için %5'lik bir büyüme öngörürken, revize edilen 2015-2017 orta vadeli mali planda büyüme hedefi 2015 için %4', 2016-2017 yılları için ise %5 olarak hedeflenmiştir.

ENFLASYON

Enflasyon ile ilgili en son yayınlanan ekim ayı verileri 3 Kasım 2014 tarihinde yayınlanmıştır. TÜİK tarafından aylık yayımlanan TÜFE, kentlerde yaşayan hanelerin tükettiği mal ve hizmet fiyatlarının zaman içindeki ortalama değişim hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 1: Ana-Harcama Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Endeksi ve Değişim Oranları

Harcama Grubu	Ekim 2013*	Eylül 2014**
Genel	8,96	1,9
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	12,56	2,56
Alkollü İçecekler ve Tütün	4,14	0
Giyim ve Ayakkabı	8,84	9,95
Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar	7,89	2,94
Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri	7,77	0,2
Sağlık	9,91	0,7
Ulaştırma	6,88	-0,18
Haberleşme	1,3	0,14
Eğlence ve Kültür	8	0,03
Eğitim	8,05	0,52
Lokanta ve Oteller	14,34	0,86
Çeşitli Mal ve Hizmetler	9,14	0,74

*Bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyon değişimi (Ekim 2013-Ekim 2014 arası yıllık toplam)

**Aynı yılın bir önceki ayına göre enflasyon değişimi (Eylül 2014-Ekim 2014 arası aylık değişim)

Kaynak: TÜİK

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) rakamları incelendiğinde Türkiye genelinde Eylül 2014'e göre aylık endeks değişiminin %1,9 olduğu görülmektedir. Aylık bu değişim ile birlikte Ekim 2013'den bu yana geçen bir yıllık dönemde endeksin genel değerinin kümülatif olarak %8,96 oranında arttığı görülmektedir. Enflasyonun harcama grupları bazında değişimi dikkate alındığında son bir aylık dönem içerisinde en çok fiyat artışının %9,95 ile giyim ve ayakkabı harcama grubunda olduğu görülmektedir. Bu grubu %2,94 ile konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar, %2,56 ile gıda ve alkolsüz içecekler grubunun izlediği görülmektedir. Son bir aylık dönem içerisinde fiyat hareketleri açısından tek düşüş gösteren grup ise ulaştırma grubudur.

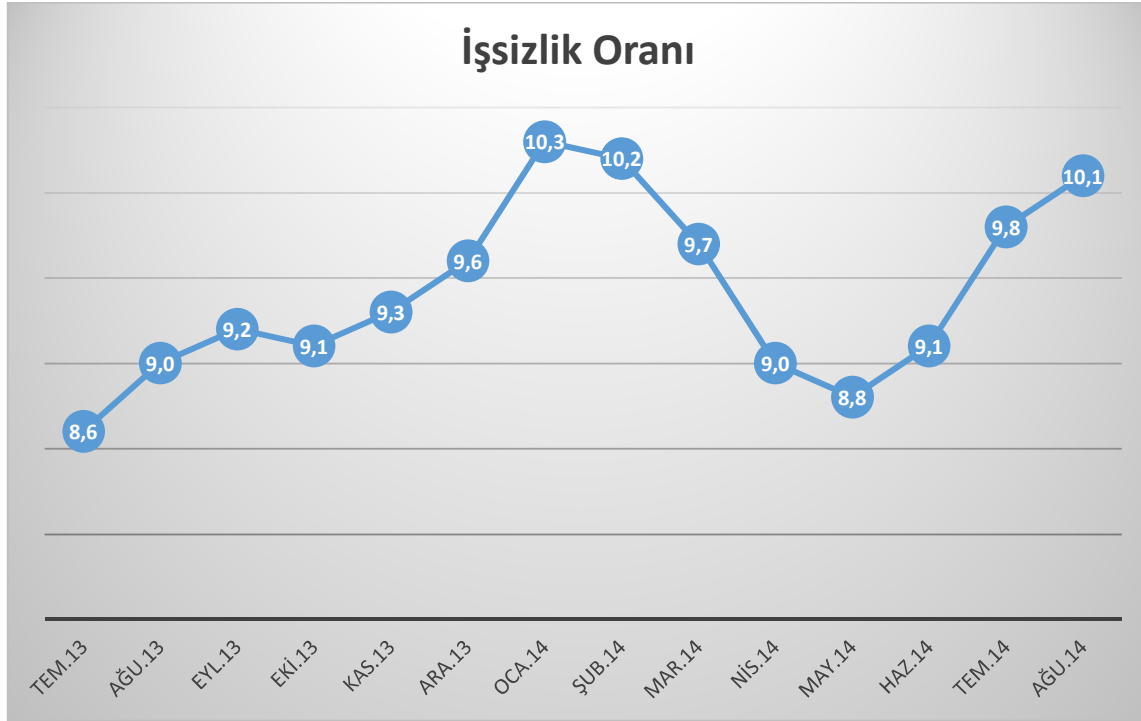
Üretici fiyatları açısından ise Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) 2014 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %0,92 oranında artış göstermiştir. Yİ-ÜFE bir önceki yılın aralık ayına göre %8,22, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %10,10 oranında artış göstermiştir.

Enflasyon ekim ayı içerisinde beklentilerin biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Yılsonu enflasyon hedefi olan %9,4'e yaklaşmış durumdadır. Enflasyon ekonomi yönetiminin sürekli revize etmek zorunda kaldığı göstergelerin başında gelmektedir. Enflasyon oranı 2012 yılı sonunda TÜFE'de %6,2 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2016 arası döneme ilişkin olarak açıklanan orta vadeli

planda 2013 sonu enflasyon gerçekleşmesi %6,8 olarak tahmin edilmiştir. Ancak 2013 sonu enflasyon tahminin üzerinde %7,4 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2016 orta vadeli planda 2014 yılı için enflasyon %5,3, 2015 ve 2016 yılları için de %5 olarak hedeflenmiştir. Ancak yaşanan gelişmeler neticesinde bu hedeften sapılacağı görülmektedir. Nitekim geçtiğimiz haftalarda açıklanan 2015-2017 orta vadeli planda enflasyon 2014 sonu için %9,4 olarak tahmin edilmektedir. 2015 için de revizyona gidilmiş ve TÜFE hedefi %6,3 olarak belirlenmiştir. 2016 için hedef ise %5 olarak aynı şekilde korunmuştur.

İŞSİZLİK

İşsizlik ile ilgili olarak TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Ağustos döneminde (Yayınlanan veriler 2014 yılı 27-39. Haftalarını diğer ifade ile Temmuz-Ağustos-Eylül aylarını kapsamaktadır) işsizlik oranı %9,8'den %10,1'e çıktı. Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2014 yılı Temmuz döneminde 2 milyon 867 bin kişi iken Ağustos döneminde 2 milyon 944 bin kişi oldu. İşsizlik oranı erkeklerde %8,9 kadınlarda ise %12,7 oldu. 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı %18,9 iken, 15-64 yaş gurubunda bu oran % 10,3 olarak gerçekleşti.

İşsizlik ve istihdama ilişkin TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre önemli kabul edilen göstergeler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

İstihdam ve İşsizlik Oranlarındaki Gelişmeler (Temmuz 2013-Ağustos 2014)

	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	Tarım Dışı İşsizlik Oranı	Genç Nüfus İşsizlik Oranı
Tem.13	44,9	8,6	10,7	16,3
Ağu.13	44,6	9,0	11,2	17,0
Eyl.13	44,3	9,2	11,3	17,8
Eki.13	44,0	9,1	10,9	18,0
Kas.13	43,4	9,3	11,0	17,9
Ara.13	43,1	9,6	11,3	17,4
Oca.14	43,2	10,3	12,1	17,7
Şub.14	44,1	10,2	12,1	17,0
Mar.14	45,1	9,7	11,6	16,7
Nis.14	46,1	9,0	10,8	15,5
May.14	46,7	8,8	10,7	15,8
Haz.14	46,7	9,1	11,1	16,7
Tem.14	46,3	9,8	12,0	18,2
Ags.14	46,1	10,1	12,3	18,9

Kaynak: TÜİK

Ağustos 2014 döneminde 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin sayısı 26 milyon 313 bin kişi, istihdam oranı ise %46,1 oldu. Erkeklerde istihdam oranı %65,7, kadınlarda ise %27 olarak gerçekleşmiştir.

İstihdam edilenlerin sektörel dağılımlarına bakıldığında ise Ağustos 2014 döneminde istihdam edilenlerin %22,1'i tarım sektöründe, %20'si sanayi, %7,5'i inşaat, %50,5'i ise hizmetler sektöründe yer aldı.

İşsizlik ile ilgili mevsimsel etkilerden arındırılmış veriler baz alınarak bir değerlendirme yapıldığında ise istihdamın arttığı ve işsizliğin azaldığı görülmektedir. Mevsim etkileri arındırılarak yayınlanan veriler incelendiğinde istihdam, bir önceki döneme göre 53 bin kişi artarak 25 milyon 835 bin kişi olarak gerçekleşti. İstihdam oranı ise değişim göstermeyerek %45,2 olarak gerçekleşti. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlerin sayısı ise bir önceki döneme göre 11 bin kişilik bir azalış ile %10,4 olarak gerçekleşti.

İşsizlik ve istihdam oranıyla ilgili olarak 2015-2017 dönemi orta vadeli programda belirtilen hedefler ise aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir. Tablodan görüldüğü üzere 2014 yılsonu gerçekleşme tahmini %9,6'dır. Ancak Eylül ayını da kapsayan Ağustos 2014 verilerine göre işsizlik oranı %10,1'e ulaşmış durumdadır. Bu oran tahminin üzerinde bir işsizliğin varlığına işaret etmektedir.

İSTİHDAM	2013	2014(1)	2015 (2)	2016(2)	2017 (2)
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	76.055	76.903	77.738	78.559	79.366
İşgücüne Katılma Oranı (%)	48,3	50,1	50,2	50,3	50,5
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	24.601	25.824	26.340	27.002	27.599
İstihdam Oranı (%)	43,9	45,3	45,4	45,7	45,9
İşsizlik Oranı (%)	9,0	9,6	9,5	9,2	9,1

(1) Yıl Sonu Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı Orta Vadeli Plan

Dış Ticaret

Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı işbirliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2014 yılı Eylül ayında, 2013 yılının aynı ayına göre %4,6 artarak 13 milyar 660 milyon dolar, ithalat %0,2 azalarak 20 milyar 585 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Eylül ayında dış ticaret açığı %8,4 azalarak 7 milyar 560 milyondan 6 milyar 925 milyona düştü. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2013 Eylül ayında %63,3 iken, 2014 Eylül ayında %66,4'e yükseldi.

Dış Ticarete Yaşanan Gelişmeler (Ocak-2014-Eylül2014)

	İhracat	Değişim (%)	İthalat	Değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi	Değişim (%)	İhracat/İthalat
Oca.14	12 401 909	8,0	19 286 484	2,6	-6 884 576	-6,0	64,3
Şub.14	13 055 223	5,4	18 239 598	-6,0	-5 184 375	-26,0	71,6
Mar.14	14 682 723	11,9	19 931 701	-3,1	-5 248 978	-29,4	73,7
Nis.14	13 374 761	7,3	20 649 737	-9,5	-7 274 976	-29,8	64,8
May.14	13 703 090	3,2	20 864 712	-10,2	-7 161 621	-28,2	65,7
Haz.14	12 893 896	4,0	20 778 073	-1,1	-7 884 177	-8,5	62,1
Tem.14	13 359 535	2,3	19 870 925	-13,5	-6 511 391	-34,3	67,2
Ağu.14	11 410 934	2,6	19 475 140	7,0	-8 064 206	13,9	58,6
Eyl.14	13 660 014	4,6	20 584 957	-0,2	-6 924 943	-8,4	66,4
Oca-Eyl 2014	118 542 086	5,5	179 681 328	-4,2	-61 139 242	-18,8	66,0

Kaynak: TÜİK

Avrupa Birliği'nin (AB-28) ihracattaki payı 2013 Eylül ayında %42,9 iken, 2014 Eylül ayında %43,9 oldu. AB'ye yapılan ihracat, 2013 yılının aynı ayına göre %7,1 artarak 6 milyar 2 milyon dolar olarak gerçekleşti.

En çok ihracat yapılan ülke Almanya oldu. Almanya'ya yapılan ihracat 2014 yılı Eylül ayında 1 milyar 21 milyon dolar olurken, bu ülkeyi sırasıyla İngiltere (921 milyon dolar), Irak (911 milyon dolar) ve ABD (602 milyon dolar) takip etti.

İthalatta ise ilk sırayı Çin aldı. Çin'den yapılan ithalat, 2014 yılı Eylül ayında 2 milyar 318 milyon dolar oldu. Bu ülkeyi sırasıyla Rusya (2 milyar 25 milyon dolar), Almanya (1 milyar 859 milyon dolar) ve ABD (1 milyar 71 milyon dolar) izledi.

2015-2017 yıllarına ilişkin orta vadeli planda dış ticarete ilişkin beklentiler aşağıdaki gibidir.

DIŞ TİCARET	2013	2014 (1)	2015 (2)	2016 (2)	2017 (2)
İhracat (fob) (Milyar Dolar)	151,8	160,5	173,0	187,4	203,4
İthalat (cif) (Milyar Dolar)	251,7	244,0	258,0	276,8	297,5
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-99,9	-83,5	-85,0	-89,4	-94,1
İhracat / İthalat (%)	60,3	65,8	67,1	67,7	68,4

(1) Yıl Sonu Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

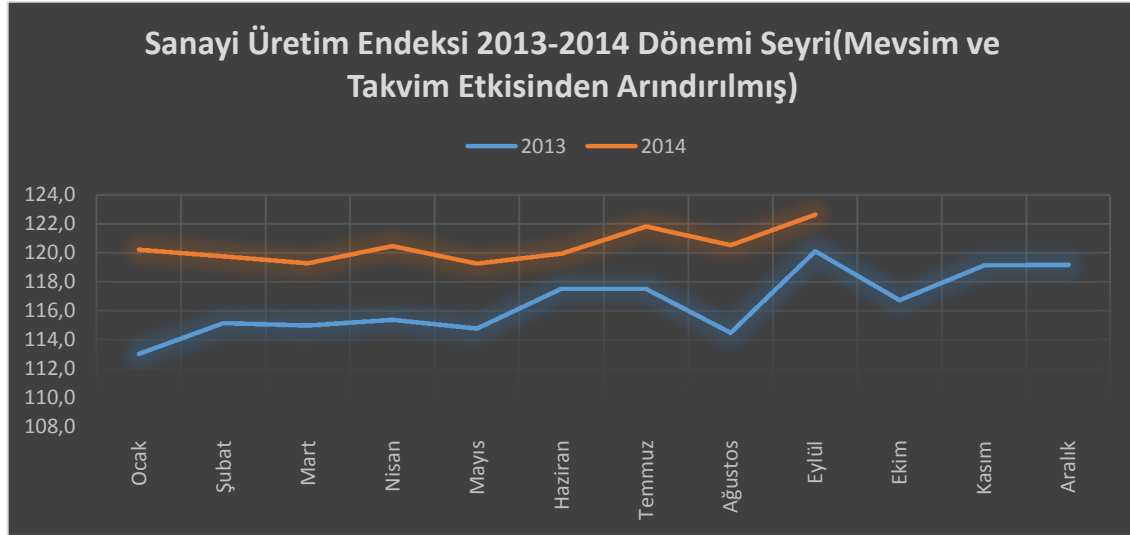
Kaynak: Ekonomi Bakanlığı Orta Vadeli Plan

İŞ DÜNYASI GÖSTERGELERİ

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi bir önceki aya göre %1,7 arttı. Sanayinin alt sektörleri (2010=100 temel yıllı) incelendiğinde; 2014 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi %2,6, imalat sanayi sektörü endeksi %1,9 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi % 0,1 arttı.

Ana sanayi gruplarına bakıldığında artışta dayanıklı tüketim ve ara mallarındaki yükselişin etkisi olduğu görülmektedir.

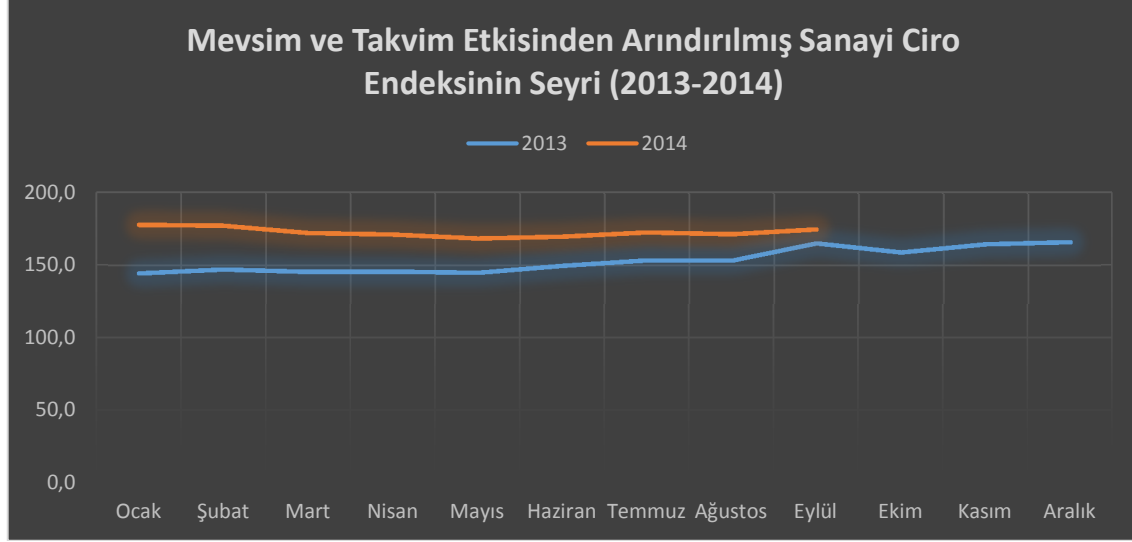
İmalat sanayinin alt sektörlerinde geçen aya göre en fazla artış diğer ulaşım araçlarının imalatı (%30,4) sektöründe gerçekleşti. Bunu, %9,0 ile elektrikli teçhizat imalatı, %7,5 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı takip etmiştir. Bu sürede en hızlı düşüş ise %8,2 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımında gerçekleşmiştir. İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları (KKO), Eylülde geçen aya göre aynı kalarak yüzde 74 değerini almıştır.

Endeks **bir önceki yılın aynı ayına göre** yüzde 2,2 oranında artış göstermiştir. Eylül (2014) ayında önceki yıla göre ana sanayi sektörleri itibariyle en yüksek artış yüzde 8,9 ile madencilik ve taş ocakçılığında yaşanırken, bunu yüzde 6,4 artışla elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım ve yüzde 1,1 artışla imalat sanayi takip etmektedir.

Ana sanayi gruplarına bakıldığında yıllık artışta enerji ve sermaye malı mallarındaki yükselişin etkisi olmuştur. İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları (KKO), Eylülde geçen yıla göre yüzde 1,4 azalarak yüzde 74 değerini almıştır.

SANAYİ CİRO ENDEKSİ

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış toplam sanayi ciro endeksi bir önceki aya göre %2,0 arttı. Sanayinin alt sektörleri (2010=100 temel yılı) incelendiğinde; 2014 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi %3,5 azalırken, imalat sanayi sektörü endeksi ise %2,2 arttı.

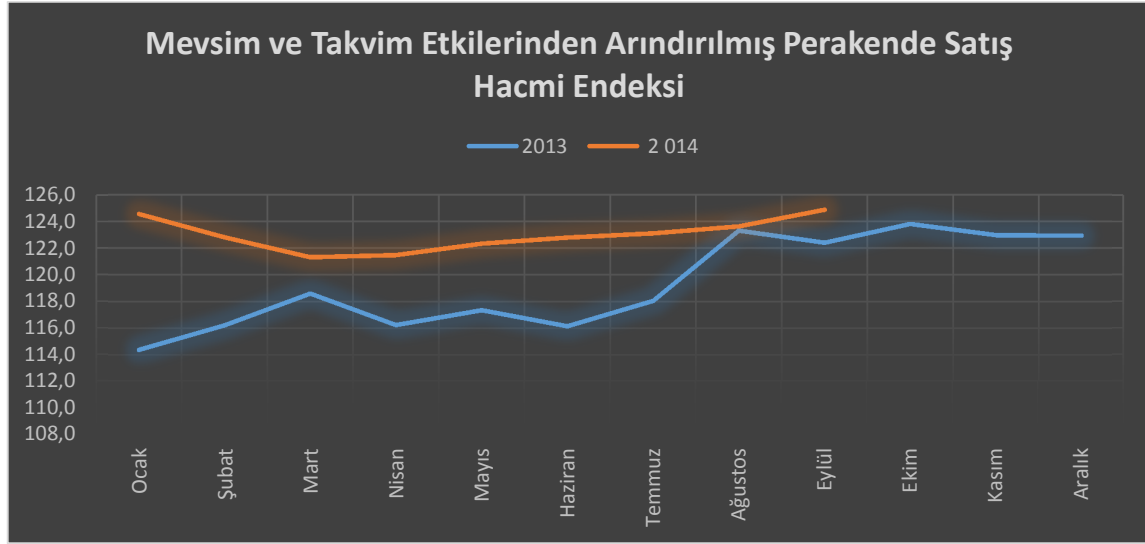

Ana sanayi grupları (MIGs) sınıflamasına göre, 2014 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre en yüksek artış %5,4 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşti.

İmalat sanayi alt sektörleri incelendiğinde, 2014 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre en yüksek artış %10,9 ile elektrikli teçhizat imalatında gerçekleşti. Bu artışı %9,4 ile diğer imalatlar ve %7,1 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı takip etti.

PERAKENDE SATIŞ HACMİ ENDEKSİ

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sabit fiyatlarla perakende satış hacmi 2014 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre %1,0 oranında arttı. Aynı ayda; gıda, içecek ve tütün satışları %1,0, gıda dışı satışlar (otomotiv yakıtı hariç) %1,1, otomotiv yakıtı satışları ise %0,9 arttı. Gıda dışı sektörlerin bir önceki aya göre değişimi incelendiğinde; bilgisayar, kitap ve iletişim aygıtları satışları %1,5 arttı, elektrikli eşya ve mobilya satışları %4,2 arttı, tekstil, giyim ve ayakkabı satışları %1,9 arttı, tıbbi ürünler ve kozmetik satışları %7,5 azaldı, posta veya internet üzerinden satışlar ise %1,5 arttı.

Takvim etkilerinden arındırılmış sabit fiyatlarla perakende satış hacmi 2014 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %4,1 oranında arttı. Aynı ayda; gıda, içecek ve tütün satışları %2,0, gıda dışı satışlar (otomotiv yakıtı hariç) %4,6, otomotiv yakıtı satışları ise %5,4 arttı. Gıda dışı sektörlerin bir önceki yılın aynı ayına göre değişimi incelendiğinde; bilgisayar, kitap ve iletişim aygıtları satışları %3,4 arttı, elektrikli eşya ve mobilya satışları %4,1 azaldı, tekstil, giyim ve ayakkabı satışları %24,8

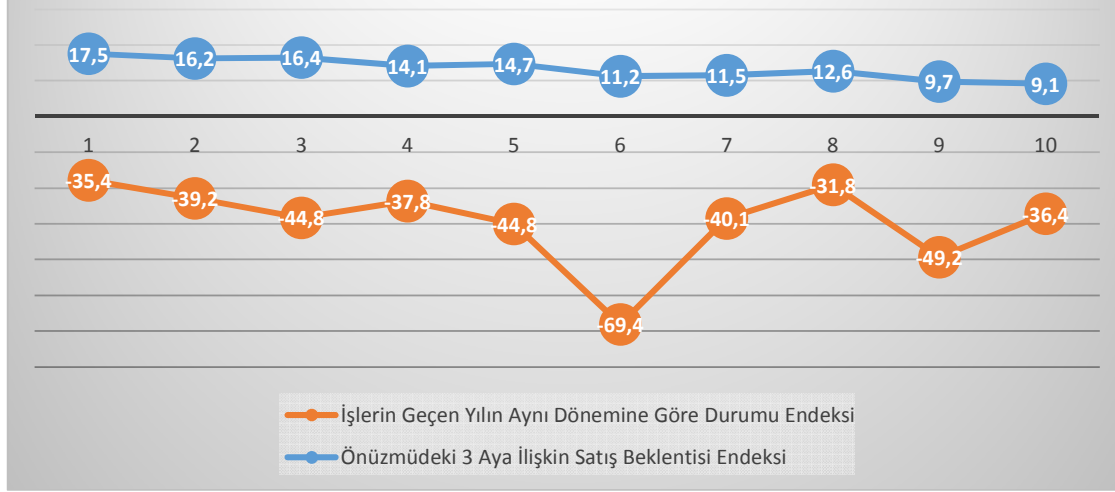
PERAKENDE SEKTÖRÜ GÜVEN ENDEKSİ

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yayınlanan TEPAV Perakende Güven Endeksi (TEPE) Ekim 2014'de bir önceki aya göre 2,4 puan, bir önceki yıla göre ise 14,3 puan düştü. Sadece işlerdeki toparlanma algısı geçen aya göre yükseldi.

Satış beklentileri, temmuz ve ağustos aylarında yükselişin ardından eylül ayındaki düşüşünü ekim ayında da sürdürdü. Önümüzdeki 3 aya ilişkin beklentilerin denge değeri Ekim 2014'te 9,1 puan oldu. Önümüzdeki 3 aya ilişkin satış beklentilerinde Ekim 2013'e göre 7,8 puanlık, Eylül 2014'e göre ise 0,6 puanlık düşüş yaşandı.

Ekim 2014'te TEPE anketi katılımcılarının yüzde 24,4'ü önümüzdeki 3 ayda işlerinde iyileşme beklerken, işlerinde kötüleşme bekleyenlerin oranı yüzde 41,7 düzeyinde oldu. İşlerinde bir değişiklik beklemeyenlerin oranı ise yüzde 33,9 olarak belirlendi.

TEPAV Perakende Güven Endeksi 2014 10 Aylık Seyir (Mevimsellikten Arındırılmış)

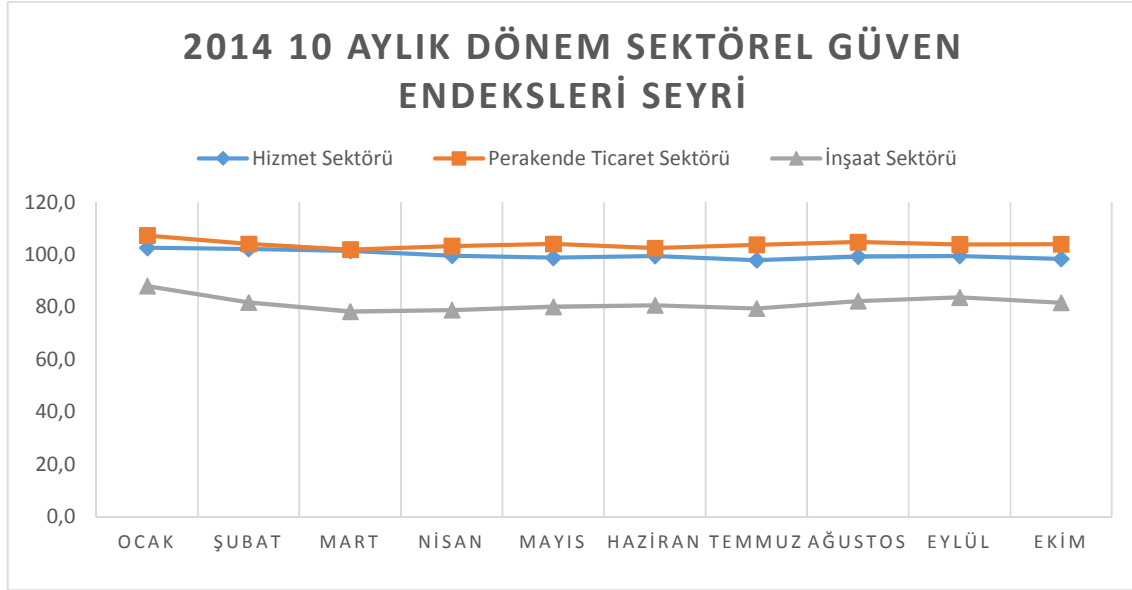

İşlerin geçen yılın aynı dönemine göre durumunun denge değeri Ekim 2014'te -36,4 puan değerini aldı. İşlerin geçen yılın aynı dönemine kıyasla durumunda Eylül 2014'e göre 12,8 puanlık artış, Ekim 2013'e göre ise 10,4 puanlık düşüş oldu.

Ekim 2014'te TEPE anketi katılımcılarının yüzde 21,2'si geçen yılın aynı dönemine göre işlerinde artış olduğunu belirtirken, işlerinde düşüş olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 52 olarak belirlendi. Geçen yıla göre işlerinde bir değişiklik olmadığını belirtenlerin oranı ise yüzde 26,8 oldu.

ÇEŞİTLİ SEKTÖRLERE İLİŞKİN GÜVEN ENDEKSİ GÖSTERGELERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmış hizmet sektörü güven endeksi %1,1 azaldı. Eylül ayında 99,5 olan hizmet sektörü güven endeksi, Ekim ayında 98,3 değerine düştü. Hizmet sektörü güven endeksindeki düşüş; son üç aylık dönemdeki iş durumunun iyileştiğini, son üç aylık dönemdeki hizmetlere olan talebin arttığını değerlendiren ve gelecek üç aylık dönemde hizmetlere olan talebin artacağını bekleyen girişim yöneticisi sayısının azalmasından kaynaklandı. Hizmet sektöründe bir önceki aya göre; iş durumu endeksi %0,6, hizmetlere olan talep endeksi %1,5 ve hizmetlere olan talep beklentisi endeksi %1,3 azaldı.

Eylül ayında 103,8 olan perakende ticaret sektörü güven endeksi, Ekim ayında 103,9 değerine yükseldi. Perakende ticaret sektörü güven endeksindeki artış; son üç aylık dönemdeki iş hacmi satışların arttığını ve mevcut mal stok seviyesinin mevsim normallerinin altında olduğunu değerlendiren girişim yöneticisi sayısının artmasından kaynaklandı. Gelecek üç aylık dönemde iş hacmi-satışların artacağını bekleyen girişim yöneticisi sayısı ise azaldı. Perakende ticaret sektöründe bir önceki aya göre; iş hacmi-satışlar endeksi %1 ve mevcut mal stok seviyesi endeksi %2,6 artarken, iş hacmi-satışlar beklentisi endeksi %2,7 azaldı.

Mevsim etkilerinden arındırılmış inşaat sektörü güven endeksi %2,4 azaldı. Bir önceki ayda; 83,6 olan inşaat sektörü güven endeksi, Ekim ayında 81,6 değerine düştü. İnşaat sektörü güven endeksindeki azalış; alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyinin mevsim normallerinin üzerinde olduğunu değerlendiren ve gelecek üç aylık dönemde toplam çalışan sayısının artacağını bekleyen girişim yöneticisi sayısının azalmasından kaynaklandı. İnşaat sektöründe bir önceki aya göre; alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi endeksi %1,8 ve toplam çalışan sayısı beklentisi endeksi %2,8 azaldı.

TÜİK tarafından açıklanan perakende ticaret sektörü güven endeksi ile TEPAV TEPE endeksi birbirine benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Çünkü her iki endekste de gelecek döneme ilişkin satış beklentilerinin düştüğü görülmektedir. Endeks hesaplama ve örneklemden kaynaklandığı düşünülen farklılıklara bağlı olarak endeks sonuçları çelişse de geleceğe yönelik beklentilerin paralel olduğu söylenebilir.

AÇILAN KAPANAN ŞİRKET İSTATİSTİKLERİ

İş dünyasındaki gelişmeleri ortaya koyan bir diğer önemli istatistiki gösterge Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yayınlanan açılan-kapanan şirket sayıları istatistiğidir.

2014 Eylül ayında kurulan şirket sayısında bir önceki aya göre %27,61 artış oldu.

- 2014 Eylül ayında kurulan şirket sayısında bir önceki aya göre %27,61, kooperatif sayısında %60,00 ve gerçek kişi ticari işletme sayısında %28,87 artış olmuştur.
- Aynı ay içinde kapanan şirket sayısı bir önceki aya göre %16,89 ve kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısı %7,25 artarken, kapanan kooperatif sayısı %4,92 azalmıştır.

Kapanan şirket sayısında geçen yılın aynı ayına göre %11,12 azalış oldu.

- 2014 yılı Eylül ayında, 2013 yılı Eylül ayına göre kurulan şirket sayısında %28,54, kurulan kooperatif sayısında %9,59 ve kurulan gerçek kişi ticari işletme sayısında %6,60 artış olmuştur.
- 2014 yılı Eylül ayında kapanan şirket sayısı, 2013 yılının aynı ayına göre %11,12, kapanan kooperatif sayısı %9,38 ve kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısı %8,93 azalmıştır.

2014 yılı ilk dokuz ayında kurulan şirket sayısı, 2013 yılının aynı dönemine göre %17,92 arttı.

- 2014 yılının ilk dokuz ayında, geçen yılın aynı dönemine göre kurulan şirket sayısı %17,92, kooperatif sayısı %7,21 ve gerçek kişi ticari işletmesi sayısı %23,83 oranında artmıştır.
- Aynı dönem içinde kapanan şirket sayısı %12,11, kapanan kooperatif sayısı %5,16 ve kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısı %1,86 azalmıştır.

2014 Eylül Ayı Genel Görünümü

İLAN TÜRÜ	ŞİRKET TÜRÜ	EYLÜL 2014	AĞUSTOS 2014	Bir Önceki Aya Göre Değişim (%)	EYLÜL 2013	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim (%)	OCAK- EYLÜL (9 Aylık)		
							2013	2014	Değişim (%)
Kurulan*	Şirket	5.126	4.017	27,61	3.988	28,54	36.609	43.170	17,92
	Kooperatif	80	50	60,00	73	9,59	735	788	7,21
	Ger.Kişi Tic.İşl.	3.942	3.059	28,87	3.698	6,60	44.748	55.410	23,83
Tasfiye	Şirket	795	708	12,29	1.295	-38,61	13.103	10.084	-23,04
	Kooperatif	133	133	0,00	143	-6,99	1.904	1.618	-15,02
Kapanan*	Şirket	879	752	16,89	989	-11,12	11.210	9.853	-12,11
	Kooperatif	116	122	-4,92	128	-9,38	1.395	1.323	-5,16
	Ger.Kişi Tic.İşl.	1.183	1.103	7,25	1.299	-8,93	15.037	14.758	-1,86

Kaynak: TOBB

KAMU KESİMİ DENGESİ

Merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerine ilişkin Ekim ayını da içeren bütçe gerçekleştirmeleri raporu 17 Kasım 2014 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Bütçe gerçekleştirmeleri incelendiğinde merkezi yönetim bütçesi 2013 yılı ekim ayı içerisinde 3 milyar 170 milyon TL açık vermiş iken 2014 yılı ekim ayında 3 milyar 10 milyon TL açık vermiştir. 2013 yılı ekim ayında bütçe 761 milyon TL faiz dışı açık vermiş iken 2014 yılı Ekim ayında 3 milyar 994 milyon TL faiz dışı fazla vermiştir.

2014 Ekim Ayı Bütçe Gerçekleşmeleri

(Milyon TL)	2013			2014			Değişim (%)	Ocak 2014- Ekim 2014 Gerçekleşme
	Yıllık Gerçekleşme	Ekim Ayı Gerçekleşme	(%)*	Bütçe Hedefi	Ekim Ayı Gerçekleşme	(%)*		
Bütçe Giderleri	408.225	33.188	8,1	436.433	37.185	8,5	12,0	362.620
Faiz Hariç Giderler	358.239	30.779	8,6	384.433	30.181	7,9	-1,9	317.347
Faiz Giderleri	49.986	2.409	4,8	52.000	7.004	13,5	190,7	45.273
Bütçe Gelirleri	389.682	30.018	7,7	403.175	34.175	8,5	13,8	347.679
Vergi Gelirleri	326.169	26.022	8	348.353	27.925	8,0	7,3	286.575
Bütçe Dengesi	-18.543	-3.170	17,1	-33.258	-3.010	9,1	5,0	-14.941
Faiz Dışı Denge	31.443	-761	-2,4	18.742	3.994	21,3	625,1	30.332

*2013 yılı Ekim ayında o yıla ilişkin gerçekleşen toplam harcamalar içerisinde ekim ayına ilişkin olanı göstermektedir. 2014 yılı ekim ayında da 2014 bütçe programında öngörülen toplam harcamalar içerisinde ekimde gerçekleşenin payı ifade edilmektedir.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Ekim 2014 Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu

Bütçe gerçekleştirmeleri incelendiğinde bütçe giderlerinin Ekim 2013 yılına göre Ekim 2014 yılında %12 oranında arttığı görülmektedir. Bu artışın geçen yıla oranla bu yıl faiz giderlerine ilişkin kısımdan kaynaklandığı görülmektedir. Tablodan da görüldüğü üzere geçen yıla oranla bu yıl faiz hariç giderlerde bir azalış görülürken faiz giderlerinde oldukça yüksek oranda bir artış görülmektedir. Bütçeden ekim 2014 döneminde bu yıla ilişkin hedeflenen toplam faiz ödemelerinin %13,5'lik kısmı ödenmiştir. Bakanlığın raporuna göre faiz giderlerinde meydana gelen artışın temel sebebi borç stokunun vade yapısına uygun olarak ortaya çıkan dönemsel bir gerçekleşme olup, program hedefleri ile uyumludur.

Bütçe gelirlerine bakıldığında Ekim 2013 dönemine göre bu yıl gelirlerde %7,3'lük bir artış görülmektedir. Bu artış ağırlıklı olarak vergi gelirlerinden kaynaklanmaktadır. Ekim ayı vergi toplama potansiyeli her iki yılın toplam vergi gelirleri içinde %8 kadardır.

Bütçe dengesi geçen yıl 18,5 milyar TL açık vermişken bu yıl bütçe hedefinde 33,2 milyar TL lik bir açık hedeflenmiştir. Geçen yıl 31 milyar TL bir faiz dışı fazla hedefi varken bu yıl bütçede hedeflenen faiz dışı fazla 18.7 milyar TL'dir. Ekim ayı bütçe sonuçlarında dikkat çeken bir nokta geçen yıl faiz dışı bütçe ekim de açık vermişken bu yıl 3,9 milyar TL fazla vermiştir.

Ocak-Ekim 2014 dönemine ilişkin gerçekleşme sonuçları ile bütçe programında öngörülen hedefler karşılaştırıldığında bütçe dengesinin hedeflenen programın altında bir açık ile sonuçlanacağı düşünülebilir. Benzer bir biçimde faiz dışı denge hedeflenen 18,7 milyar TL'yi aşmış olup 30,3 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bütçenin ekim ayı gerçekleştirmelerinin kasım ve aralık aylarında da gerçekleşeceği varsayılırsa harcamalar açısından öngörülenin altında bir harcama yapılacağı, gelirler açısından ise bütçe hedefine yakın bir gelir potansiyeli elde edileceği söylenebilir.

2015-2017 orta vadeli mali planda merkezi yönetim bütçe dengesine ilişkin beklentiler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir. Tablodan görüldüğü üzere orta vadeli planda öngörülen 2014 bütçe açığı, uygulanan bütçe programındaki açıktan daha düşüktür. Aşamalı olarak azaltılmaya çalışılacak olan bütçe açığının 2017 yılı sonunda 7,1 milyar TL'ye düşürülmesi hedeflenmektedir. Programda tüm kamu kesimini ifade eden dengenin 2017 yılında fazla vermesi program hedefi olarak belirtilmiştir. Faiz dışı kamu kesimi genel dengesinin ise 2017 sonu itibarıyla 61 milyar TL'ye ulaşması hedeflenmektedir.

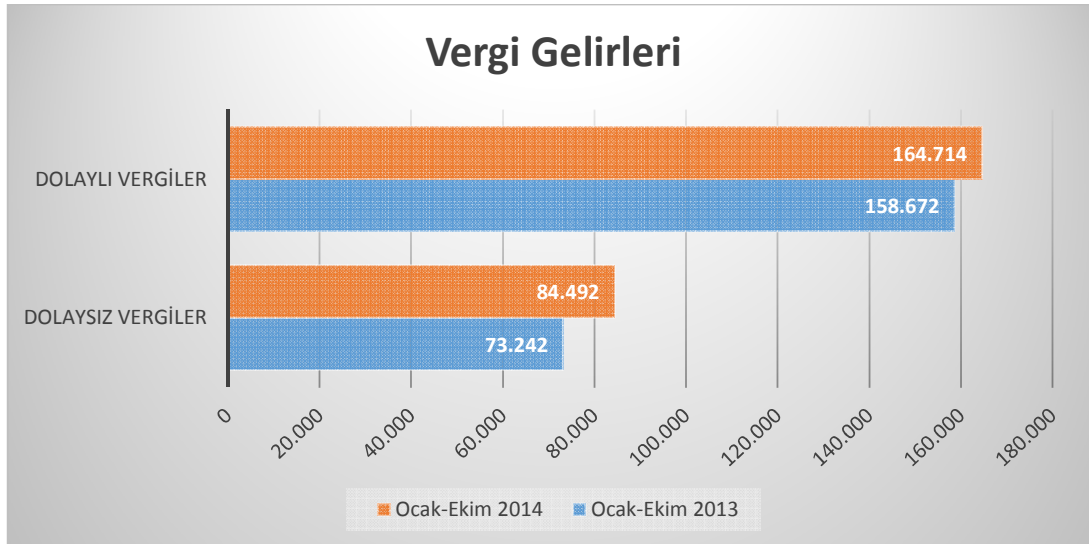
	2013	2014(1)	2015(2)	2016(2)	2016(2)
Kamu Kesimi Genel Dengesi (Milyar TL)	-7,1	-17,4	-8,7	-2,3	2,9
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (Milyar TL)	-18,5	-24,4	-21,0	-15,8	-7,1
Faiz Giderleri Hariç Kamu Kesimi Genel Dengesi (Milyar TL)	44,7	35,1	47,7	54,1	60,9

(1) Yıl Sonu Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı Orta Vadeli Plan

Ekim ayı bütçe gerçekleşme raporlarından derlenen verilere göre vergi gelirlerinin dağılımı aşağıdaki gibidir.

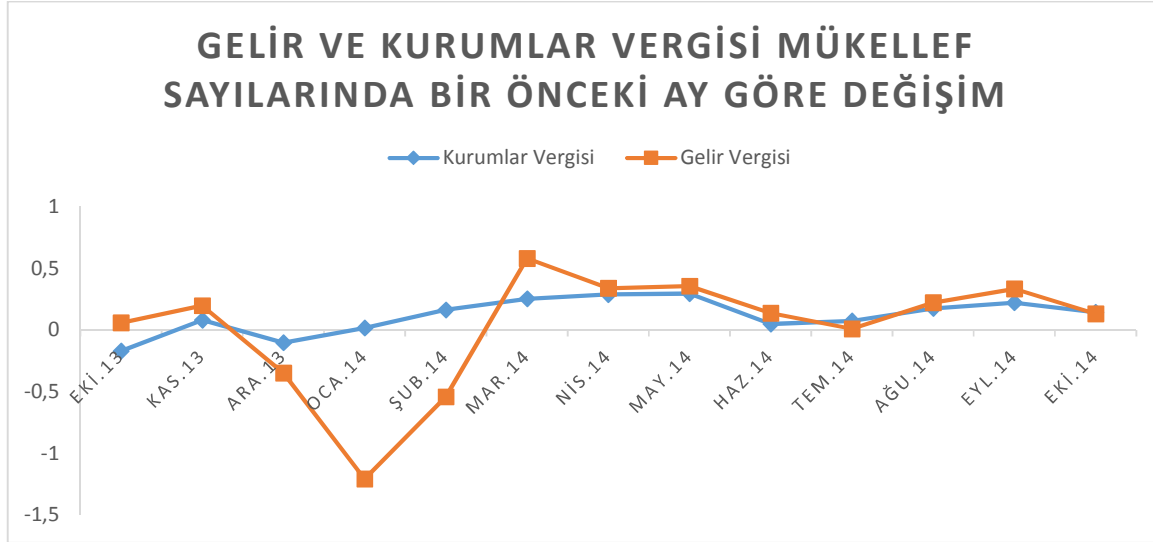

Kaynak: Maliye Bakanlığı Ekim 2014 Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu

Vergi gelirleri incelenirken maliye bakanlığı Ekim 2014 bütçe gerçekleştirmeleri raporundan yararlanılmıştır. Dolaysız vergiler için 2013 ve 2014 Ocak-Ekim dönemi gelir ve kurumlar vergisi gerçekleştirmeleri ele alınmıştır. Dolaylı vergiler için ise yine aynı dönem için KDV, ÖTV ve BSMV vergileri dikkate alınmıştır. Vergi gelirleri incelendiğinde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisinde ağırlıklı bir paya sahip olduğu görülmektedir. 2013 yılı Ekim ayına göre 2014 yılında dolaylı vergilerdeki değişim %3,8 iken dolaysız vergilerdeki değişim %15,4'dür.

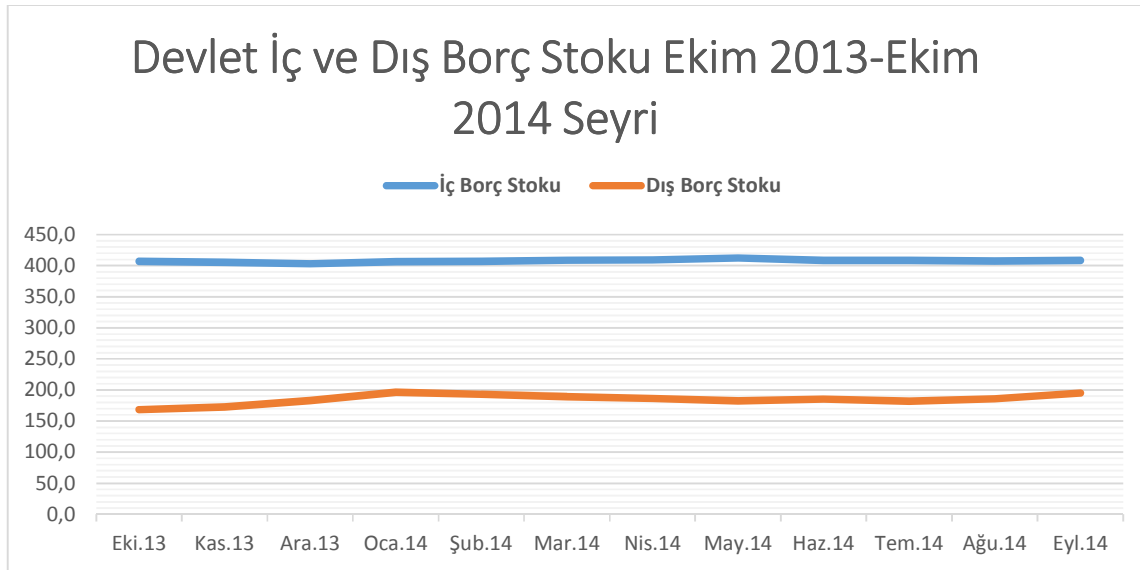
Vergi ile ilgili olarak gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayıları da önemli bir gösterge niteliğindedir. Gelir idaresi başkanlığı tarafından ilan edilen verilere göre ülkemizde son bir yıl içerisinde faal olarak kayıtlı bulunan kurumlar vergisi mükellefi 670.000 civarındadır. Bu rakam gelir vergisinde 1.870.000'e

çıkılmaktadır. Gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayılarında bir önceki aya göre gerçekleşen değişim aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı Ekim 2014 Faal Mükellef Sayıları Raporu

Kamu kesimi dengesi ile ilgili olarak önemli bir diğer değişken de borçlanmadır. Merkezi yönetimin iç ve dış borç stokunda son bir yıllık dönemde meydana gelen gelişmeler aşağıdaki grafikte görüldüğü gibidir. Merkezi yönetim borç stokunda son bir yıllık dönem içerisinde önemli bir değişim olmamış yatay bir seyir izlemiştir. İç borç stoku 2014 eylül ayı sonu itibari ile 408 milyar TL'ye ulaşmıştır. Dış borç stokunda da önemli bir dalgalanma görülmemiştir. Merkezi yönetim dış borç stoku eylül 2014 sonu itibariyle 195 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Makro ekonomik görünüm adı altında akademik danışmanlık birimince hazırlanan bu çalışma ile makro ekonomik anlamda yaşanan gelişmeler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu başta olmak üzere, Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)'nın veri bankası, haber bülteni ve ekonomik raporlarından yararlanılmıştır. Çalışmanın oda ve borsalarımıza faydalı olmasını dilerim.

Saygılarımla

15.11.2014

Yrd.Doç.Dr. Ferdi KESİKOĞLU

**(TOBB/TEPAV Zonguldak İli ve İlçeleri Oda ve Borsaları
Akademik Danışmanı)**

Mail: fkesikoglu@gmail.com

ferdikesikoglu@beun.edu.tr